

Józef Borzyszkowski

"„Westpreussen-Jahrbuch” : aus dem Land an der unteren Weichsel", Band 63, Herausgeber Hans-Jürgen Kämpfert in Zusammenarbeit mit Waltraud von Schaewen-Scheffler, Armin Fenske und Reinhard M.W. Hanke, Münster 2013 : [recenzja]

Acta Cassubiana 15, 317-319

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Józef Borzyszkowski
Gdańsk

**„Westpreussen-Jahrbuch” Aus dem Land
an der unteren Weichsel. Band 63, Herausgeber
Hans-Jürgen Kämpfert in Zusammenarbeit
mit Waltraud von Schaewen-Scheffler,
Armin Fenske und Reinhard M.W. Hanke.**

Im Auftrage der Landsmannschaft Westpreussen,
Westpreussen – Verlag-Münster 2013, ss. 196

„Westpreussen-Jahrbuch” – wizytówka, organ Ziomkostwa Zachodniopruskiego, pozostaje wciąż najbardziej znaczącym świadectwem obrazu dziejów i współczesności Prus Zachodnich – Pomorza Nadwiślańskiego, głównie w środowisku byłych jego niemieckich mieszkańców. Rocznik ten, podobnie jak Zachodniopruskie Muzeum Krajowe – Westpreussischen Landesmuseum in Münster (od niedawna Warendorf), do niedawna prezentował, można upraszczając powiedzieć, jedynie niemiecką część dziejów i kultury naszego regionu. Od lat na tych łamach zauważyć można pozytywne zmiany, a jego długoletni redaktor i dyrektor muzeum w Münster, Hans-Jürgen Schuch, znany jako najwybitniejszy i dziś honorowy elblązanin wśród zachodniopruskich Niemców, należy do gorących zwolenników pojednania polsko-niemieckiego i poszerzenia prezentowanego na kartach omawianego czasopisma obrazu.

W najnowszym tomie znajdujemy (po słowie wstępnym do czytelników dwóch panów – przewodniczącego Landsmannschafu i nowego redaktora rocznika) na pierwszym miejscu dwa artykuły poświęcone dziejom Elbląga: Hans-Jürgen Schuch, *Elbing um 1772/73. Von der Bevölkerungsentwicklung seit 1237 – bis 1945* i Hans Jürgen Klein, *Die Geschichte des sogenannten „Königshauses” in Elbing*. Z dwóch następnych tekstów jeden dotyczy krzyżaków malborskich jako mnichów, a drugi przypadku antyreformacyjnych prześladowań w Wielkopolsce w I poł. XVIII wieku.

Dla czytelników „Acta Cassubiana” z dalszych tekstów szczególnie interesujące mogą być dwa: 1° Hansa-Jürgena Kämpferta, *Alexander Treichel aus Hoch Paleschken. Wegbereiter volkskundlicher Forschungen in Westpreussen*, przy-

pominający tę ciekawą postać, uwzględniający nieco również polskie dokonania – nie tylko badania. Żalować wypada, że artykuł oparty wyłącznie na publikacjach... 2° Rolanda Borchesa *Identitäten und Identifikationen der Deutschen in der Kaschubei*. R. Borchers, jako przedstawiciel najmłodszego pokolenia badaczy niemieckich, będący wśród nich swoistym wyjątkiem w odniesieniu do badań po części kaszuboznawczych, prezentuje tożsamość i identyfikację Niemców mieszkających na Kaszubach na bazie wspomnień i wywiadów. Wynika z nich, że kaszubskość ludzi i kraju, regionu ich współzamieszkania, nie miała dla nich kiedyś żadnego znaczenia. Sytuacja zmieniła się dopiero po wydaniu przez Günтера Grassa *Blaszanego bębenka*, a jeszcze bardziej po 1989 roku za przyczyną bliższych kontaktów i większej aktywności społeczno-politycznej samych Kaszubów w Polsce. Bez wątpienia to najbardziej dla nas oryginalny tekst w całym tomie.

Nie mniej interesujące, choć z innego punktu widzenia, są trzy inne artykuły biograficzne poświęcone takim postaciom, pochodzącym z Prus Zachodnich, jak: Maria Baum i Marianne Plehn oraz Conrad Steinbrecht – mało dziś w Polsce znanym, czy general Heinz Guderian – ten o jego roli w „Polenfeldzugu” – agresji na Polskę w 1939 roku. Swoistym dokumentem jest sprawozdawczy artykuł Lothara Hyssa *Westpreußisches Landesmuseum – Kulturbotschafter zwischen Deutschland und Polen*, obrazujący najnowszą działalność tej do niedawna prezentującej w 100 proc. wyłącznie niemiecką przeszłość i kulturę naszego regionu placówki. Wielce zobowiązujący tytuł tej instytucji jako ambasadora kultury między Niemcami a Polską może uzasadniać kooperacja z partnerami w Polsce, do których należą: Muzeum Narodowe w Gdańsku, Muzeum Historyczne Miasta Gdańska, Muzeum Zamkowe w Malborku, Muzeum Diecezjalne w Pelplinie, Muzeum w Grudziądzu, Muzeum w Starogardzie Gdańskim, Muzeum Archeologiczne w Sopocie i Muzeum Uniwersyteckie w Toruniu. – Powyższe nazwy tych instytucji, niekiedy odbiegające od rzeczywistych, sygnalizują pewną powierzchowność tej współpracy, której głębsza analiza jakościowa mogłaby przysłużyć się pogłębieniu porozumienia polsko-niemieckiego na gruncie zachodniopruskim.

Podkreślić wypada fakt, iż wśród zadań – „Aufgaben des Westpreussischen Landesmuseum” figuruje jako „ausgewählter Themen” „ein lebendiges Bild Westpreussens als eine von Deutschen, Polen und Kaschuben mitgeprägte Kulturlandschaft mit seiner Geschichte, dem Kunst- und Geistesleben, dem Brauchtum, der Wirtschaft sowie seiner Natur und seinen Menschen vermitteln”. (*Op. cit.*, s. 169). Miejmy nadzieję, że z nowej siedziby tegoż muzeum – budynku byłego klasztoru franciszkanów w Warendorf, zwiedzający je goście z Polski, zwłaszcza z Pomorza Nadwiślańskiego, nie będą wychodzić rozczarowani i przekonani, jak dotąd, o nazbyt jednostronnej prezentacji dziejów i kultury naszego regionu. Mam też nadzieję, że z czasem, choćby na łamach „Acta Cassubiana”, ukaże się artykuł prezentujący realizację owych szczególnie nas interesujących – wybranych tematów ekspozycji i działalności...

Równie ciekawą lekturą, jak wyżej sygnalizowane sprawozdanie muzealne, jest wykaz współautorów tomu – poświęcone im noty biograficzne. Wśród dziesięciu współautorów dwoje z nich urodziło się w II połowie XX wieku (1980 i 1960), pozostałych ośmioro w latach 1929–1939! Owymi najmlodszyimi są: R. Borchers – po studiach historii, politologii i polonistyki w Berlinie, Wiedniu i Warszawie, od 2009 r. współpracownik Freien Universität Berlin, m.in. koordynator projektu „Erinnerung und Identität in der Kaschubei”, mieszkający w Warszawie i Berlinie oraz L. Hyss – pochodzący z Opolszczyzny, przebywający z rodziną i studiujący (po maturze w Polsce) w RFN historię sztuki, archeologię chrześcijańską i psychologię w Bonn, a dwa lata po doktoracie, od 1998 r. dyrektor muzeum w Münster – Walbeck...

Uzupełnieniem i wzbogaceniem tekstów są zamieszczone na końcu tomu kolorowe i czarno-białe fotografie, z których gros dotyczy Kaszub – trzy Neu und Hoch Polaschken, czyli Nowych Polaszek i Wilczych Błot – związanych z postacią Aleksandra Treichla; czwarta to „Sonnenuntergang in der Kaschubei”; piąta – pomnik Remusa na Rynku w Kościerzynie, szósta – zamek w Krokowej; z pozostałych trzy dotyczą Gdańska, a dwie Elbląga, zaś ostatnia – XVI, to „Das Kloster Warendorf in Westfalen”, czyli aktualna siedziba Zachodniopruskiego Muzeum Krajowego – do niedawna w Münster.